

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä.

Esityksen tavoitteet ovat kaikki kannatettavia.

Lakimuutos aiheuttaa lisämäärärahoituksen tarvetta organisaatiossamme. Tarkan lisämäärärahoituksen arviointi on näin lyhyellä aikavälillä vaikeaa arvioida, koska koko henkilö pohjaisen tilastotuotannon läpikäynti vie aikaa.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Tilastokeskus kannattaa ehdotusta. Kotoutumisen seurannan kannalta tällä on erityinen merkitys.

Nykyisin henkilö päätyy virallisiin väkiluku-, maahanmuutto- ja työllisyystilastoihin vasta, kun hän on saanut myönteisen oleskelulupapäätöksen, henkilötunnuksen ja kotikunnan Suomesta.

Kaikkien edellä mainittujen edellytysten täytyminen voi viedä jopa useita vuosia oleskelulupahakemuksen jättämisestä.

Oleskeluluvan myöntämisperusteen (työ, opiskelu, perheen yhdistäminen, kv-suojelu) yhdistely hallinnollisten rekisteriaineistojen avulla henkilön mahdolliseen työskentelyyn ja opiskeluun Suomessa on mahdollista tällä hetkellä vain, mikäli oleskeluluvan saaneella on henkilötunnus ja oleskelulupatiedot on välitetty DVV:n ylläpitämään väestötietojärjestelmään.

Huomioiden valmisteilla olevan Euroopan väestötilastoja koskevan asetuksen (ESOP) asettamia vaateita jäsenmaiden todellisen väestön tilastoimiseksi (usual place of residence -käsite), ehdotettu kattavampi väestön rekisteröinti parantaisi Suomessa asuvan, todellisen väestömäärän tilastointia.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Olisi tärkeää, että henkilötunnus voitaisiin myöntää kaikissa tilanteissa oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä.

Voimassa oleva ulkoistamisia koskeva lainsäädäntö mahdollistaa vain oleskelulupa-asian käsittelyyn liittyvien tehtävien ulkoistamisen, eikä sen nojalla ole mahdollista hoitaa henkilön rekisteröintiä väestötietojärjestelmään (hetu).

Tämän seurauksena oleskeluluvan myöntämisperuste (työ, opiskelu, perheen yhdistäminen, kv-suojelu) ei välity väestötietojärjestelmään ja tieto puuttuu väestötietojärjestelmästä tällä hetkellä noin kolmasosalta kolmansien maiden kansalaisista, jotka asuvat vakituisesti Suomessa.

Oleskeluoikeuden rekisteröineiden ja Suomessa vakituisesti asuvien EU-kansalaisten osalta oleskeluoikeuden peruste puuttuu väestötietojärjestelmästä kahdelta kolmasosalta.

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Yleisenä huomiona 9 § osalta on sanamuoto "ulkomaan kansalaista koskevat tiedot voidaan tallettaa...".

Niiden ulkomaan kansalaisten osalta, jotka on päätetty ottaa Suomeen pakolaiskiintiössä tai joille on ulkomaalaislain nojalla myönnetty oleskelulupa, tiedot tulisi tallettaa väestötietojärjestelmään kaikissa tilanteissa.

Ei saisi olla mahdollista, että voisi syntyä tilanne, jossa oleskeluluvan omaava henkilö jäisi ilman henkilötunnusta ja kotikuntaa.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Mikäli sukupuolta ei voi enää henkilötunnuksesta päätellä on ehdottoman tärkeää, että henkilön sukupuolitieto on kaikissa tilanteissa saatavissa erillisenä muuttujana ja kyseinen tieto on luotettavuudeltaan yhtä hyvä kuin henkilötunnuksesta aiemmin pääteltävissä ollut sukupuolitieto.

Sukupuolitieto on ehdottoman tarpeellinen kaikessa tilastotoiminnassa (esimerkiksi tasa-arvo-ohjelman seuranta).

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Nämä tehtävät edellyttävät hallinnollisten rekisterien ja aineistojen käyttöä hyvin laajasti.

Tilastoja laadittaessa hallinnollisten aineistojen yhdistely on avainroolissa.

Hallituksen esityksessä todetaan: "Yksilöintitunnus olisi laajasti saatavissa väestötietojärjestelmästä ja sen käyttöönotto olisi ehdotuksen mukaan täysin vapaaehtoista. Kukin organisaatio saisi siten itse päättää, haluaako se ottaa yksilöintitunnuksen omassa toiminnassaan käyttöön henkilötunnuksen rinnalle tai sen sijaan."

Lisäksi todetaan: "Yksilöintitunnuksen käyttöön ottava organisaatio vastaisi tiedonvaihdon järjestämisestä niiden organisaatioiden kanssa, jotka eivät omassa toiminnassaan käsittele yksilöintitunnusta."

Tilastokeskuksen näkökulmasta ei olisi toivottavaa tilanne, jossa eri hallinnollisten aineistojen tuottajat ja rekisterien ylläpitäjät toimisivat uuden yksilöintitunnuksen käyttöönotossa ajallisesti tai sisällöllisesti eri aikaisesti.

Olisi kestävämpiä, jos esimerkiksi Tulorekisteriin välitettäisiin tietoja tiedontoimittajasta riippuen vaihtelevasti joko perinteisellä henkilötunnuksella tai esityksessä mainitulla uudella yksilöintitunnuksella. Esityksessä olisi selkeämmin kirjattava yksilöintitunnusta käyttämään siirtyneiden organisaation vastuu tiedonvaihdon ylläpidosta niin kauan, että yksilöintitunnus on otettu käyttöön ensisijaisena yksilöivänä tunnuksena yhteiskunnassa.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuluonnosta koskevat huomiot

Mikäli yksilöintitunnus tulevaisuudessa aiotaan ottaa laajasti ensisijaiseksi yksilöiväksi tunnisteeksi, niin yksilöintitunnuksesta on tehtävä väestötietojärjestelmässä henkilötunnusta vastaava henkilön tiedot yhdistävä hakutekijä.

Esityksessä todetaan: "Esityksessä ehdotetaan tiettyjä laajennuksia Maahanmuuttoviraston ja Verohallinnon tehtäviin väestötietojärjestelmän tietojen tallettajana ja ylläpitäjänä."

Tähän liittyen Tilastokeskus toivoo, että mikäli väestötietojärjestelmän tietojen muuttamiseen annetaan mahdollisuus useamman toimijan toimesta, tulisi ehdottomasti varmistaa, että kaikki toimijat tekevät muutokset tietoihin johdonmukaisesti samalla tavalla. Jo tällä hetkellä väestötietojärjestelmän henkilöitä koskevia tietoja muutetaan useammalla eri tavalla (tietoa joko muuttamalla tai vaihtoehtoisesti poistamalla vanha tieto ja lisäämällä uusi). Useamman toimijan mallissa on vaara, että kirjauskäytännöt muuttavat nykyistä kirjavammiksi. Järjestelmässä tulee olla riittävät automaattiset tarkistukset ja laatukontrollit, ettei tietojen vaihteleva ja virheellinen tallentaminen väestötietojärjestelmään onnistu.

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

Ei kommentoitavaa.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

Ei kommentoitavaa.

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

Ei kommentoitavaa.

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

Ei kommentoitavaa.

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

Ei kommentoitavaa.

Rapo Markus
Tilastokeskus